

Коваль Т.О.,

студентка гр.БП-1-16

факультету підприємництва та права

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник професор А.Ю.Олійник.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ОСОБИ НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЖИТЛА ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Метою дослідження є комплексне розкриття поняття, змісту, гарантій та забезпечення конституційного права людини і громадянина на недоторканність житла в Україні. Основними завданнями дослідження є: 1) розкрити зміст конституційного права на недоторканність житла людини і громадянина та охарактеризувати його основні елементи; 2) охарактеризувати гарантії конституційного права на недоторканність житла людини і громадянина, сформулювати їх поняття та визначити ознаки, види; 3) окреслити визначення та виявити основні ознаки форм і методів діяльності правоохоронних органів по забезпеченню конституційного права на недоторканність житла людини і громадянина.

Об'єкт дослідження є конституційні громадянські права та свободи людини і громадянина в Україні. Предмет дослідження є конституційне право людини і громадянина на недоторканність житла та його забезпечення правоохоронними органами в Україні. Важливість і складність теми, що досліджується, зумовила застосування низки загальнонаукових і спеціальних принципів та методів пізнання. При аналізі предмета наукового дослідження застосовано загальнонауковий діалектичний метод, історичний метод, метод аналізу, узагальнення, угруповання. Робота є однією із небагатьох, присвячених комплексному дослідженню конституційного права людини і громадянина на недоторканність житла та його забезпечення правоохоронними органами в Україні. Отримані результати можуть бути використані у подальших правових дослідженнях з питань удосконалення законів та інших нормативно-правових актів щодо права людини на недоторканність житла.

Право особи на недоторканність житла відноситься до особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. У Європейській Конвенції про захист прав людини та основних свобод людини йдеться про наступне: 1) Кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, до житла і до таємниці кореспонденції; 2) Органи державної влади не можуть втручатися у здійснення цього права

інакше ніж згідно із законом і коли це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

В Україні право на недоторканність житла та іншого володіння гарантується ст. 30 Конституції України і означає право на захист володіння людини від незаконних проникнень до них та будь-яких інших посягань. Вхід у житло може відбутися тільки за згодою тих дієздатних осіб, які у ньому проживають. Це право має особливе значення для кожної людини, оскільки його дотримання є певною гарантією інших прав людини – права на життя, на особисту недоторканність, на захист від втручання в особисте і сімейне життя, на приватну власність тощо. Відповідно до ст. 379 ЦК України, житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання. Під поняттям «житло» слід розуміти будь-яке приміщення, що призначене чи прилаштоване для постійного чи тимчасового проживання фізичних осіб. Цим поняттям охоплюються будинки, квартири, службові квартири, садиби, жилі кімнати, кухня, ванна, кімнати в готелях, гуртожитках, палата в лікарні, купе у вагоні тощо. При цьому, режим недоторканості житла не поширюється на службові приміщення, камери у слідчих ізоляторах, тюрмах тощо. Для цих категорій приміщень передбачається спеціальний правовий режим. Як впливає із ст. 30 Конституції України, проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку допускається, за загальним правилом, лише за вмотивованим рішенням суду. Порухнення недоторканності житла чи іншого володіння громадян тягне кримінальну відповідальність за ст. 162 КК України. Крім того, КК України (ст. 36) прямо вказує на те, що не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком притягнення до кримінальної відповідальності застосування зброї або будь-яких засобів чи предметів для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає. Як виняток із правила про те, що проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку допускається лише за вмотивованим рішенням суду, законом може бути встановлений інший порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку. Але Конституція України обмежує його лише невідкладними випадками, які можуть бути пов'язані з метою, по-перше, врятування життя людей та майна або, по-друге, безпосереднього переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. Окремі обмеження зазначеного права також мо-

жуть встановлюватися в умовах воєнного або надзвичайного стану. Чинними законами України "Про оперативно-розшукову діяльність", «Про національну поліцію», "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі", "Про Службу безпеки України", "Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб", "Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України", "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх", "Про державну податкову службу в Україні" визначено перелік відповідних посадових і службових осіб держави, яким надається право проникати до володіння особи із зазначеною вище метою. Це, зокрема, працівники оперативно-розшукових підрозділів, міліції, Служби безпеки України, військовослужбовці Управління державної охорони України, військовослужбовці внутрішніх військ, посадові особи приймальників-розподільників для неповнолітніх, службові особи державної податкової служби.

Але, крім того, вказані закони надають не передбачене Конституцією України право: входити безперешкодно у будь-який час доби в житлові приміщення осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, з метою перевірки працівникам поліції; входити безперешкодно в жилі, виробничі та інші приміщення, на території і земельні ділянки та оглядати їх виключно при безпосередньому припиненні злочинів, розслідування яких віднесено до компетенції Служби безпеки України, співробітникам цієї служби; обстежувати житло громадян, якщо воно використовується як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності або для отримання доходів - службовим особам державної податкової служби; проводити у разі наявності інформації про зберігання неповнолітніми заборонених речей, огляд спальних та інших приміщень - посадовим особам приймальників-розподільників для неповнолітніх. Вказані положення мають бути приведені у відповідність до ст. 30 Конституції України. Не відповідають вказаним конституційним нормам і положення Житлового кодексу України, котрими встановлено можливість виселення громадян в адміністративному порядку з санкції прокурора осіб, які самовільно зайняли жиле приміщення або проживають в будинках, що загрожують обвалом. Таку думку висловив і Пленум Верховного Суду України в пункті 15 постанови від 1 листопада 1996 р. № 9 "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя". Що стосується виселення громадян в судовому порядку, то воно є можливим тільки у випадках, прямо передбачених ЦК і ЖК України. Конституційне право особи на недоторканність житла – це закріплена конституцією та нормами міжнародного права, гарантована державою можливість особи здійснювати вільне волевиявлення при прийнятті рішення про допуск сторонніх осіб до свого житла

(приміщення, призначеного та придатного для проживання в ньому людей та нерозривно пов'язаних з ним споруд, що визначають його придатність для проживання людей). Житло в аспекті досліджуваного нами конституційного права особи слід відрізнити від того, що розуміється під ним у цивільному чи житловому праві. Об'єктом права на недоторканність житла є приміщення, призначене та придатне для проживання в ньому людей та нерозривно пов'язані з ним споруди, що визначають його придатність для проживання людей.

Висновок.

Недоторканність в аспекті предмету нашого дослідження можна визначити як заборону у будь-який спосіб проникати до житла особи без її згоди, крім випадків, передбачених конституцією та законами країни. При цьому має йтися не тільки про фізичне (тілесне), але й про інші види проникнення, у т.ч. за допомогою магнітних та радіохвиль, візуальне спостереження у житлі, прослуховування розмов, що відбуваються у житлі, тощо.

Конституційному праву на недоторканність житла притаманні наступні ознаки: а) основоположний (конституційний) характер; б) приналежність до категорії особистих (громадянських) прав; в) міжнародно-правове визнання і закріплення; г) приналежність до прав „першого покоління”; д) індивідуальний характер; е) визнання за кожною людиною, котра проживає в житлі на законних підставах; є) відносність (можливість обмеження з підстав та у спосіб, що передбачені законом).

Спосіб закріплення права особи на недоторканність житла викладений в статті відповідає міжнародно-правовим стандартам права особи на недоторканність житла. Право визнається за всіма особами, про що свідчить використання словосполучення "кожному гарантується".

Законне обмеження конституційного права особи на недоторканність житла можливе: а) при порушенні кримінальної справи, проведенні досудового слідства (проведення виїмки, обшуку, накладення арешту, огляді, слідчому експерименті); б) при розшуку злочинця "по гарячим слідам" та проведенні оперативно-розшукової діяльності; в) при невідкладних небезпечних надзвичайних ситуаціях: наданні першої допомоги, ліквідації осередків епідемічної небезпеки, при усуненні екстрених комунальних проблем; г). при пожежі, паводку чи іншому стихійному лихові з метою врятування життя та здоров'я людей.

Змістом діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення конституційного права особи на недоторканність житла є сукупність однорідних, конкретних дій їхніх співробітників, що пов'язані зі створенням сприятливих умов для використання кожною особою благ індивідуальної економічної свободи, усунення негативних факторів, які створюють труднощі щодо реалізації цього права, а також забезпеченням умов для його здійснення. В залежності від спрямованості тих заходів, що використовуються правоохоронними органами для забезпечення конституційного права особи на недоторканність житла, їх можна об'єднати в шість груп: запобіжні, контрольно-наглядові, оперативно-розшукові, заходи припинення, юрисдикційні, заходи стягнення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної ради України 28 червня 1996 року. Українська правнича фундація. – К., 1996.
2. Маляренко В.Т. Про недоторканність житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства // Кримінальний процес України: Стан та перспективи розвитку: Навч. посібник: Вибрані наукові праці. – К., 2004. – С. 74-103.
3. Аврамова О. Роль житла в реалізації особистих немайнових прав громадянина // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4. – С. 20-21.
4. Горобець Н. О. Щодо питання термінологічного визначення категорії „право на недоторканність житла” у праві України / Н. О. Горобець // Вісник Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2005. – № 1. – С. 19-24.